Norman Károly

Darázsfészek

XXXIII. Téli mese

Szoborcsoport, a pici szobában. Darázsműsor idején nem mozdulunk, volt már.

„Vissza! – gondolta Szilvia, és a darazsak villámgyorsan eltűntek a frizurájában. – Eddig is elég lett volna gondolni? Akkor sem szóltam semmit, amikor az a szörnyeteg megtámadott. Talán csak ahhoz kellenek a szavak, hogy tisztábbak legyenek a gondolatok."

„Azért jöttek elő, mert felugrottunk? Hogy érzékelnek mozgást őrszemek nélkül?" – töprengett Kósza.

Barbarán átfutott, mennyire elborítja az öröm mindig, amikor a Jelenés fölragyog a semmiből. Mit érezhet Szilvia; vajon Agobardus, a Jó Pásztor is boldog volt, amíg csak élt?

Vespay szeme óvatosan siklott végig Szilvián: „ezt nem mi rendeztük. Különben először kettőnket térképeznek fel, s aztán az egész fészek. Mi biztos benne voltunk, de a műsort Szilvia vezényli. Az egyik, hogy mi módon, alighanem kell majd fizikus is. A másik, hogy akkor neki mi köze a kettőnk tudományos lelkesedéséhez. Lehet, hogy már nincs is ellenére az a szakmai együttműködés? – Megrebbent a szeme a szoknya elülső, más színű gombjainál, Szilvia arca bíborra váltott. – Jesszus, rám ereszti a darazsait!" Kutatók inkább a logikában jók.

Sanyi bácsi és Wasp, akik a darázsfesztivál kezdetétől mozdulatlan arccal meredtek a bordó lámpaernyőre, de ettől még talán a hátuk mögött is mindent láttak, egymás felé sandítottak.

Elsőnek Párssay mozdult meg, mindkét kezét az asztalra támasztotta: – amikor kimentem, egy darabig minden elérhető freloncikket elolvastam. Izraeli troupe akkori publikációja szerint a kifejlett lódarazsak is és a lárvák is elpusztulnak erős horizontális mágneses térben. A fiatal dolgozók nem, hanem a lép védelmére építenek pár üres, külső sejtsort. A darazsak érzékelik a mágnességet, assurément azt a gyengét is, amit az agyi idegáramok keltenek. A többi tanulás kérdése. Azért kémekre meg titkosszolgálatokra vigyáznék, az egyik betáplálja a fészket, az a másik feje körül átadja az információt, nincs, aki ezt elfoghatja, ha tudja is. A másik, hogy ha egy fészeknek agyilag meg lehet mondani, mit csináljon, akkor a fészek is meg tudja mondani az agynak.

Wasp, alias Hornet és Sanyi bácsi elhűlve néztek egymásra.

„Mondom én, hogy kell ide a filozófus” – markolt bele Kósza az állába, hogy fennhangon ki ne mondja.

Egyelőre semmi sürgős, itt a tél, tavaszra ki kell alakítani valamilyen stabil működési kereteket.

Az álom a Paradicsom: egy belterjes kutatóintézet, középpontjában a centrális objektummal, amelyet három biológus gondoz és kutat, ha Szilviát is ide számíthatjuk, egyszer már lépett erre az útra. Növekvő campus, a magva két, egyforma kis ház, Szilviáé és Sanyi bácsié. További épületek csatlakozhatnának hozzá, abban lakhatna a csapat többi tagja, színvonalas őrző-védő és portaszolgálattal. Igazi könyvtár növekedne benne, egy igazi, természettudományosan is tájékozott kultúrtörténész-filozófus és egy könyvtáros gondozásában. Nem kellene mindehhez több pénz, mint egy futballstadionhoz, de valamivel hasznosabb volna.

Ezzel szemben van két obsitos, nyugdíjas katona, az egyik egy drága és exkluzív szállodában; két állástalan és jövedelem nélküli hölgy, az egyik garzont bérel, amíg ki tudja fizetni; egy szabadúszó kutató, jövedelme a kutya vacsorája; másik kisiklott kutató adminisztratív szükségállásban éhbérért, időnkénti óraadással. És van két házikó, továbbá egy, jobbára néptelen, erdei kilátó, darázsbarát természetjáróknak. Valamint egy lódarázsfészek, amely, egyelőre legalábbis, nem termel pénzt, viszont őt is etetni kell. A világ fényűzőbb vidékein ilyenkor valóban üvegketrecben vagy cirkuszokban mutogatják a kompozíciót, különben éhen hal. A csapatnak kellene eladnia a dolgot valamely titkosszolgálatnak, hadd kísérletezzenek Szilvián élete fogytáig? Ez föl sem vetődik.

Macskák, farkasok persze megtalálnák a táplálékukat a természetben; domesztikált állapotukban drágább a tartásuk. És még úgy is egészséges, ha időnként hozzájuthatnak az eredeti menühöz, egérkék, illetve a szomszéd macskája. Bizonyosan szükség lesz erdei sétákra a domesztikált lódarázsfészekkel is, kiváltképp szúnyog- és döglégy-járta helyeken, nem ehetnek folyton kelkáposzta-főzeléket, jöjjön már a tavasz.

És van egy nemzetközi kaliberű kultúrtörténész. Ő kezdte az egészet. Most meg hova megy?

Nem én kezdtem, hanem a természet. Senki sem kételkedhet többé Agobardusban, ha találkozott az ifjú hölggyel. Dolgom van, de visszajövök.

Intézet és laboratórium nélkül kutatók mit tehetnek, főleg télen? Élnek, ahogy tudnak. Vespay időnként ismeretterjesztő kiadványok szerkesztését vállalja, helyettesít egy iskolában. Kósza csöndesen szürkül az egyetemen, de hetente kétszer speciál-kollégiumot tart, alkalmanként 3-5 hallgatónak. Hogyne, most már rövidesen eltünteti a kiszáradt kacatjait.

***

Pársay visszautazott Franciaországba, februárig nem érkezett felőle hír. Akkor megjelent egy rövid dolgozata, miszerint nem egyedszinten kell vizsgálni a társadalomépítő rovarok, hártyás- és redősszárnyúak reakcióját az elektromágneses hatásokra, hanem a telepeik és fészkeik egészét véve; célszerűen kis kockázatú, kompakt fészkekkel kezdve, amilyenek mondjuk a békés Polistes Gallicus, vagy rokona, a Polistes Nimpha nyeles, évelő, zsemle fazonú telepei. Az irodalomjegyzékben hivatkozás egy Kisliuk-Ishay szerzőpáros cikkére, amely szerint mágnesség hatását vizsgálták darázsfészkek felépítésére.

Hogyan találkozik ez az én kultúrtörténeti területriumommal, Monsieur Richelieu? Amikor a technikai-tudományos forradalom igazán meglódult, a 16., 17., 18. században, mint újdonságot élte meg a kultúra az elektromágnesség „felfedezését", holott évezredek során gyűltek ide tartozó tapasztalatok, amelyek még nem álltak össze. Maga az elektromosság szó is a borostyán ógörög nevéből ered, a dörzselektromosságról már akkoriban is tudtak. Villámcsapások tettek vastartalmú köveket mágnesessé. Krisztus előtt csaknem háromezer évvel a kínaiak már készítettek mágneses irányjelzőt. A középkor végén, a 13. században Petrus Peregrinus mérnök-szerzetes szabályos, kísérleti mágnestant alkotott. Én, Gustave Parsay kezdetben egy adott vallás állati allegóriáit kezdtem tanulmányozni, de a figyelmem hamar kitágult a természeti jelenségek és a kulturális világ közötti összefüggések általánosabb kutatásává, rendkívül ígéretes terület, sokasodnak az ide irányuló felismerések. A kultúrtörténeti hagyományok fölelevenítésének hasznossága tudományos tekintetben évident, de alighanem bőségesen rejt technikai, anyagi, gazdasági lehetőségeket is. Úgyszólván érdemes volna beruházni ezekbe a kutatásokba, Monsieur Richelieu, sajátos, gyakorlati szemszögből megközelíteni a kultúrtörténeti lenyomatokat. Az erre fordítandó anyagiak költség/haszon aránya váratlanul kedvező lehet. Emlékeztetném rá, hogy a kozmikus sugárzásnak szinte középiskolai szertárakban is megvalósítható eszközeivel, szegényebb országokban, amilyen például a szülőhazám, a részecskefizika olyan jelenségeinek lehetett a közelébe férkőzni, amilyenekkel város nagyságú, országnyi költségvetésű részecskegyorsítók szolgálnak. Különben is a biológia forradalma közelít, kincsesbánya, mint amikor aranyászók kislapáttal szűz területre érkeznek.

Hogy konkrétan mibe volna érdemes befektetni, igen, igen. Túllépve a fantázián, így a kezdetek táján... a cikkem irodalmában jelzett vizsgálat megnyugtatóan őskori állapotú tudomány, mint ha ökölvívóknak meccs közben kellene megoldaniuk matematikai versenyfeladatokat, és az ered-

ményen tanulmányoznák a newtoni dinamikát... szóval ugyanolyan olcsón lehet elindulni, ahogyan par exemple a mai informatikai óriások kezdték, lógarázsokból, ah! excusez-moi, csak épp most hallgattam a Dongót, eredetileg Rimsky-Korsakov, de rockváltozatban, amiért Önhöz hasonlóan lelkesedem, évidemment a dongó nem lódarázs; de nincsenek még kiaknázva az ötletlehetőségek, jut eszembe, ugyanúgy odaférhetnek akár lelkes amatőrök is, mint mondjuk a zenetörténethez a rock-zene hajnalának a kamasz zenészei, s lett sokukból professzionális kultúrtörténeti nagyság, igen? diákkorában Ön is dobolt? Monsieur Richelieu, Gustave Parsay megpróbál tájékozódni, és nem feledkezik meg Önről.

Már említettük, óvakodjunk a filozófusoktól.

***

Enyhe volt a december, Sanyi bácsi és a culágere, Wasp két héten keresztül talicskázták haza a sittlerakóból a használható építőanyagot. A két házikó közötti kerítést lebontották. Februárban kezdték meg a munkát, márciusra mindkét házhoz, egyformán, egy-egy további kis szoba csatlakozott. Kezdtek zöldülni a levelek, fölragyogott az aranyvessző, amikor Szilvia házának új kisszobájába ideiglenesen beköltözött Barbara, „addig is, amíg a pavilon". Ami a Szilvia házának a Sanyi bácsiéval való történelmi elektronikus kapcsolatát illeti, közös riasztórendszer lett belőle, túllépett rajta a történelem. „Nem, lányom, anyád halálakor már vagy húsz éve azt sem tudtam, hogy még működik-e. Hornetra várt volna. Oszt' most itt van, ráadásul végleg hozzám költözött."

XXXIV. „Szól a madár kinn: itt a tavasz!" (Karl Kraus)

– Hah, Párssay úr, már azt hittük vissza se jön! Olvastuk a cikkét a sárgafoltos papírdarazsakról.

– Kedves Kósza úr, ez itt egy támogatási szerződés. Tudja, van az a világ, amelyben, ha valaki kiad egy vékony lektűrt az állatairól, annak a jövedelméből évekig egész szigetet finanszírozhat, állatkertestül. Másutt, ugye, a könyvesboltok hátsó lépcsője alatti raklapon vár a zúzdára a szépirodalmi pályadíjnyertes, mivel a szerzőnek nem volt egy tízezrese, hogy pár napra kitegyék a kirakatba. Emitt néhány utcai járókelő a mellényzsebéből vehetne magának akkora stadiont, amekkoráért amott már felszisszen a korrupcióelhárítás. Lehet, hogy ezen a bolygón is van Igazság, de ezen bolygón semmi köze a vagyoneloszláshoz. Nyugaton gazdag

őrültek néha kutatóintézeteket, magánegyetemeket alapítanak bizarr ötletekre, telepátiára; csillagvizsgálókat marscsatorna-kutatásra, némelyik aztán kiemelkedik a tudománytörténetben, kit érdekel akkor már az alapító bolondériája, amely különben gyakran neki is busásan megtérül. Ez a szerződés itt egy kihelyezett kutatóközpont, amelyben életre kel az én Agobardusom, ahogy életre keltek Leonardo da Vinci, Verne és Ciolkovszkij fantazmagóriái is. Csak az a baj, hogy még gondos és elegendő – amúgy kényelmetlen és veszélyes – védő publicitás mellett is mindenre, ami tudomány, rátenyerelnek a katonák. Richelieu úr magasra értékelte, hogy hosszú kutatás után találtam egy országot, ahol kutattatni olyan, mint tőkét adóparadicsomban fialtatni. Akad ország, ahol keményebben meg kellene ütközni a konkurenciával; itt megbújhatnak a zsenik, amíg elég nagyra nem nőnek. Monsieur Richelieu ugyan nem érti, miért kellene mágnesezni a darázsfészkeket, de jól hangzik, és nem is az ő dolga.

– Tudják már a többiek, hogy itthon van? Kiránduljunk egyet, egész jó az idő. Van egy biztonságos kilátóm, oda hívom az egész csapatot. Már voltunk ott Károllyal. Ursantinak rég láttam nyomát, talán feldolgozták a barátai, holló a hollónak nem, ugye, de ember embernek farkasa. Mégis, jobb a biztonság.

***

Másfél óra múlva a kilátóban voltak. Szilvia hosszú erdei sétáról érkezett Wasppal, bár, a március közepén szokatlanul, vérszomjas rajokban támadtak volna rájuk a szúnyogok. Csakhogy a darazsak széles pásztában megtisztították az erdőt tőlük, rosszkor voltak rossz helyen. Közönséges halandónak tán nem lehetne esélye Szilviával szemben, de azért Hornet nem lett volna igazán nyugodt, ha kíséret nélkül hagyja csatangolni a lányát a sűrűben. Kiléptek a tisztásra az egyik úton, Barbara Sanyi bácsi társaságában a másik úton, szinte velük egy időben Pársay a harmadikon, Kósza és Vespay kíséretében. Kora tavasz, nincs túl meleg, megnyugtatóan néptelen az erdő. Felmásztak a magaslesre, Pársay a fapadlatra tette az iratokat.

Évekig nem lesznek egzisztenciális gondjaik. Felgyorsulhat az építkezés, stratégiai biztonsággal továbbfejleszthető a máris két kis lakóházból álló „komplexum”. Az egész telep erődszerű elrendezésének terveiről Sanyi bácsi gondoskodik. Már előkészületben a harmadik ház, ártatlan, könnyűszerkezetes pavilon; de alája, a föld alá kerülne a laboratórium, a könyvtár és az adminisztráció. Műholdról sem lehet majd

lefényképezni, milyen komoly létesítmények lesznek, mégis a szokásos költségek töredékéből kihozhatók. Kósza és Barbara április elejére kaphat egy-egy kis traktust a pavilonban. Percek alatt felvázolták a Paradicsom egész architektúráját.

Eufória, szeplővel. Mindenki együtt fog lakni, csak Vespayt felejtették ki. Sebaj, szót sem szól, volt már egyedül.

Robert Wasp derülten vette körben szemügyre a tájat a fegyvertávcsövén át.

Február közepe óta a Parkerdő Ügynökség hivatalos erdőkerülője, Sanyi bácsi összeköttetései révén villámgyorsan megkapta az állást, a vadászfegyver-viselési engedélyhez elméleti és gyakorlati lövészeti vizsgát kellett tennie. Szolgált valaha fegyveres erőknél? Oh igen, miért? Ilyen lőteljesítményt eddig csak mesterlövészek produkáltak, uram, kalap le. Oh, igen? Vagyok tehetség, anyám mondta mindig. Honosításom folyamatban, tekintettel családi viszonyomra, respectively.

Durr!! Durr!!

Rémülten lehúzódtak a fakorlát mögé, Wasp nevetett. – Ott bújik a kedves barát Ursanti, de már nincs neki távcsöve!

– Egyedül? – Sanyi bácsi kikémlelt a korlát mögül, de az alkonyati homályban semmit sem tudott kivenni.

– Egyedül. Mindjárt nem lesz olyan egyedül.

Durr!!

– Most már nincs táskája is. Ha ő van jól képezve, nem gondol elszaladni. Felismeri, mit van csinálni. Hadd menjünk lefelé hozzá. Ne várjon vainly, hogy mondják.

Kétségtelenül megmunkálta sötét kísérete Ursantit, kellett két hónap, hogy felépüljön. A fizikai gyötrelmeket jól viselte, de a benne összegyűlt düh elérte a nukleáris szintet. Semmi sem történt, ami csillapíthatta volna a hiúságán esett, végzetes csorbát. Túlerővel féken lehet tartani, szenvedhet fizikai vereséget, de semmibe venni őt, az ötleteit tömören hagymázos hülyeségnek minősíteni, ez az égre kiált. Még hátulgombolósok voltak, amikor ő már letette a mesterfokú gyakorlati vizsgát, a pokolba. Hivalkodni ilyesmivel az ő munkakörében persze nem szokás, tanúk pedig nem maradnak.

Hagyták egyedül mozogni, hosszú pórázon; a hatóságok számára bármikor azonosítható személy, nem célszerű eltüntetni. Kivételes fizikai és képzettségbeli értékei vannak; tett annyit, amivel a végsőkig sarokba szorítható. Nem lesz vele gond, ezt ő is tudja.

Először is péppé verem a nyálas Vespayt, kiverem belőle, mit akar a darazsakkal. Látom az egész kompániát, tudok annyit, hogy ne vegyenek észre, csak ha már a nyakukat szorítom. Volt már, hogy Caro Paolo tíz emberrel állt szemben, és nem nyertek. Ott a Vespay nője, az a szaros vénember a sarok előtti házban, amikor Vespay a hóban gyalogolt, valami szerelő. Látom azt a nagypofájú Kószát, az egyik, amelyik konferenciákon átnéz a fejem fölött, megérdemli, ha kibelezem. Ki az a másik nő, nem fontos. Az overallos figurát ugyan még nem láttam, a kezében a tok vadászpuska, erdész. A magasleshez mennek, lehet az övé, bérlik talán tőle, miért mennek másodszor is, mi van ott fent, nem látszanak a korláttól, hiába a binoculare, majd ha eltűntek, Caro Paolo körülnéz fent. Türelem.

Durr!! Durr!!

Porco di Madonna. Ha tíz centivel odébb megy, Paolo már nem él. Ha... mind a két lencsét, középen? Jajjajaj. Ez nem vadászpuska, fucile cecchino. Óvatosan, mint a kígyó, itt a táskában a pistola.

Durr!!

Két méterre ment a táska. Paolo nem mozdul. Szemtől szemben más volna. Ott fent van egy cecchino. Kétszáz méterről kilőtte mindkét lencsét, ha akar, megöl, de talán nem akar. Jönnek le a létrán. A magas nem erdész. Az a cecchino. Paolo nem mozdul, keze látszik. Tud ő bújni, hogy látták meg? Idejönnek. Megmondják, mit akarnak. Kapnak választ, ami csak il mio cuore Paolótól kitelik. Volt már ilyen. Megáll a cecchino tíz méterre, jön a Vespay nője. Miért jön magában? Nagyon jó, kicsit jöjjön még, ott tartom elől, akkor lőjön. Gesù. Quest' è impossibile, che malefiziooo – Gesù mio aiutamiiiii

Ursanti kétségbeesve hadonászott, de hiába, a zengő darázsfészek kristálygömböt formált a feje körül, hozzá sem értek. Másodpercek múlva megmeredt, eltelt még egy perc, és a darazsak eltűntek Szilvia hajában. Wasp leeresztette a fegyvert, ráérősen elpakolta a tokjába, nem is kereste a három lövedéket, nem az a fajta, amelyet bőrtáska vagy pár üvegpogácsa lefékez. Majd valamikor, fémkeresővel. Magához vette az oldaltáskát és a távcsőroncsot. Némán elhaladtak Ursanti előtt, aki mozdulatlanul állt, a szeme a semmibe meredt. Fél órával később, már sötétben bukkant rá két túrázó, próbálkoztak, de hangot nem adott, papír semmi. Belekarolva levezették a város széléig, mit tegyenek vele, leültették egy padra, csak megtalálja, akinek hiányzik. Ursanti az elmegyógyintézetben, a hátralévő évtizedeiben, egyáltalán nem szólalt meg, mert nem volt többé egyetlen gondolata sem.

***

Ha van pénz, felgyorsulnak a folyamatok. Két nap kellett hozzá, földdomb nőtt a sittlerakó távolabbi határán, a szakadéknál. További hét múlva vasbeton födém a Sanyi bácsi és Szilvia háza közötti kerítés helyén keletkezett, kastély nagyságú gödör felett, amelynek lejtős bejárata az utcáról, a kertek határánál; egészen kis, külső hányadában elfér akár több teherautó is, Pársaynak és Waspnak, és alighanem a többieknek sem lesznek parkolási gondjai. Két hét múlva a föld alatti csarnok már nem is látszott, felül friss föld fedte, rövidesen sarjad a fű. Május elejére kétszintes pavilon emelkedett rajta, zöld farácsban üveg minden oldala, regényes faragott ermitázs, valami a régi idők nyaralóvilágából. Esténként körben arany fény sugárzik belőle. Ki gondolná, hogy felül egy egész lakás, vendégszobák; alul kis lakás, méretes könyvtár és egy étkező-társalgó bújik meg benne; a föld alatt pedig mekkora, több szintes kutatóváros épül. Naphosszat jött-ment a két zárt kis teherautó, az egyik néha Nizzáig. Kósza elemében volt, a dekanátust otthagyta, rá sem ismertek volna, ha egyáltalán találkoznak vele. Mindamellett lelkiismeretesen tartotta a kurzusát, sőt újakat hirdetett meg. „Egész tanévre kiterjedő halászati szezon van." Ahhoz természetesen nagyon sok kellene, hogy bárki bármit megtudhasson a Darázsfészekről, esetleg egyszer majd alkalmaztatáshoz juthasson benne; a Darázsfészekben történeti alapokon állott akciókészen a diszkréció követelményeinek megfelelő, professzionális emberierőforrás-menedzsment. Dinamikus kutatóintézeti éveknek kell eltelniük addig.

Barbara kis bőröndjével, összes holmijával érkezett a beköltözése napján. Tétován üldögélt a manzárdlakásának mahagóni színű lambériával burkolt nappalijában, a fák csúcsa felett délre a város, keletre a távoli, lakatlan sík vidék, nyugatra erdővel kezdődnek a hegyek. A sittlerakóra nem lehet kilátni, de hiszen nem is érdemes. „Itt üldögélek, a saját lakásomban, egy gyönyörű kastélyban; és ha örömre vágyom, átmegyek Szilviához, amikor kint vannak a darazsak. Alattam egy könyvtár. Ez: a Paradicsom. Hát legyen az, mindenki számára. Egy igazi darázsfészekkel közös világban ez egészen gyakorlati követelmény, a lelki problémáknak beláthatatlan következményei lennének. Lesz munkám bőven."

Kósza eggyel lejjebb költözött, az északi, kis előszobából nyílt a keleti oldalra, Sanyi bácsi házacskájára néző lakása. Az előszobából nyílt a könyvtár is, benne már a saját és Vespay könyvei, meg azok is, amelyeket ugyan az egyetemen gyűjtött, de ott a kutya sem olvasta rajta kívül, nem fognak hiányozni – egyelőre rendezetlenül, de Szilvia egész nap dolgozik. Ugyaninnen egy kis üvegajtó, mögötte a felvonó és a párhuzamos szükséglépcső a föld alatti világba.

Sanyi bácsi, alias Bácsi Sándor tervezte meg az egész objektumot. Építőmérnökként kezdte, mit hoz az élet, semmi sem fölösleges, amit megtanulunk, ha néha azt hisszük is.

Vespay délelőtt szomorúan üldögélt a lecsupasztott lakásában. Már az egész könyvtárát áthordta Virághegyre, amióta itt lakik, még soha nem festtette ki a falakat, igénye sem volna rá, de azért így, a könyvespolcok mentén kirajzolódó koszcsíkok... Talán föl kellett volna vetnie, hogy ne adja-e föl ezt a nyomorúságos lakást, a pénzből akár neki is lehetne egy kis garzonja Virághegyen. Nem hibáztathat senkit, ez ráér, vannak sokkal fontosabb dolgok is. Tudományos programokat kellene terveznie, bár erre még nem kapott a társaságtól megbízatást, de érezte, hogy ehhez jön össze délután a Darázsfészek Virághegyen. Ha úgy alakulna, elő kell lépnie. Amióta Szilviával először találkozott, azóta biztos benne, hogy nem szabad kihagynia élete legfőbb tudományos lehetőségét, és ma alighanem eljön a kényelmetlen pillanat, amikor gyakorlati lépést kell tennie ebben az irányban.

***

– Embertörténetnek veszi a háziasítást a kultúrtörténet – kezdte Pársay. – Akármivégre láncoljuk magunkhoz a különféle állatfajokat, ezt humán kezdeményezésként közelítjük meg. Az emberi létmód anyagi-tárgyi következményei felől értelmezzük más fajok önkéntes csatlakozását is: csótány, rágcsálók az egértől a patkányon át a peléig, vagy a bélflóra, amely a maga részéről az embert nagy hatékonyságú keltetőkamraként alkalmazza. Nem új az efféle társulás az élővilágban. A növényevőkben cellulózbontó baktériumok tenyésznek, amelyek a táplálékukat a gazdaállat mint kombájn bevetésével készíttetik elő és hozatják helybe. Nélkülük a növényevő állatok éhen halnának. A kis kerti hangya a házak alapzatához telepíti az ártalmatlan fészkeit, védett hely; cserében, ahol ők laknak, nem igazán fér meg a csótány. A mi darázsfészkünk ennek magas foka, különben is közeli rokonok egy hangyabollyal.

Tegyük a szívünkre a kezünket: ha gondolatokkal vezérelhetjük a Darázsfészket, pláne megtanulja a humán zenetörténet jeles opuszait vagy performansszal ünnepli a tudományos lelkesedést, bennünket azért nyűgöz le, mert a fészek mint morális és szellemi döntéseket hozó, intellektuális lény áll előttünk, szinte ember. A bulváretológia különösen abban leli örömét, ha efféle analógiákat mutathat ki, a varjú intelligenciáját, a kutya embergyermek-szintű szellemi szintjét és hasonlókat. Nem sokan

közelítik meg másként a dolgokat: nem az ember, hanem az állat vagy akár a növények fejlődéstörténete felől.

– Igen, sok mindent fordítva kellett volna – mondta Kósza. – Talán még nem késő.

Nagy csönd támadt, amelynek hegye egyre inkább Vespayt vette célba: ő is szakmabeli, és tőle még kitelik némi fantaszta lendület. Óvatosan szólalt meg.

– Pársay úr, sok kutatóintézet lehet, amelynek hírét sem vettük, még mi sem, akiket pedig érdekelnének. Most talán olyasmire nyílik alkalmunk, amire senki másnak. Erre kell építenünk a tudományos stratégiát, amelyből aztán kutatási programok bomlanak ki. De folytassa.

– Az élet története merő darwinizmus, az önmagát a korlátos erőforrások viszonyai között fenntartó és sokszorozó élőanyag alkalmazkodása a hozzá képest külső viszonyokhoz. Óriási állatok uralják a világot, amíg ehhez az erőtöbbletük a legalkalmasabb eszköz? Nincs baj, amíg a hőmérséklet egyenletes. Ha viszont gyors változásokba kezd, a nagy test és ebből eredő nagy hőkapacitás már kevés a stabil hőmérséklet fenntartásához. Vagy eljő a hét szűk esztendő. Bealkonyul az óriásoknak: gigantikus ősmadarak, dinoszauruszok mai utódai kis és kisétkű, forró vérű, hatékony hőszabályzós madarak. A fajok aszerint változnak, hogy mit diktálnak a környezeti változások. Mármost az élet történetének leggyorsabb, legváratlanabb, legdinamikusabb változásai az ember színre lépésével kezdődtek. Régebben is voltak katasztrófák, bolygószerte kitörtek a vulkánok, becsapódott egy kisbolygó a Földbe, a Nap nagy, fúziós reaktora szokatlanul működött, esetleg fölrobbant a közelben egy szupernóva. Ezek ugyan átszabták az élővilágot, de két ilyen között eonok teltek el. Most meg folyamatosan, évek alatt többet változik egy faj életkörnyezete, mint korábban évmilliók alatt. Egyetlen ipari forradalmacska elég hozzá, hogy sarkvidéken ősidők óta honos állatoknak a fókavadászatról át kelljen térniük a háziállatokra, különben elpusztulnak.

– Így is... – morogta Sanyi bácsi az orra alatt…

– A háziasodás állatfajok, sőt növényfajok számára az egyetlen esély, felülnek az ember hátára, haladjanak vele, az általa keltett viharban. Ez ám az evolúciós lépés. Ha egyszer valami katasztrófa elől át kell költöznünk egy szomszéd bolygóra, ők fogják velünk megúszni. Az Özönvíz ugyan isteni sújtás volt, mi hasonló kategóriában messze pusztítóbbak tudunk lenni, de a dolog lényege ugyanaz, kétezer éve oktatja a művelődéstörténet, sokállatos allegóriában. Aztán az alkalmazkodás magas foka intellektuális látszatot kelt, emberi szemüvegen át. Állatfajok sokasága lépne az intelligencia szintjére, és az ember mindent átható világában az

marad fönn, amelyiknek ez sikerül. A mi darázsfészkünk még a darazsak közt sem az első ilyen vállalkozás, már az is az, ha a padláson raknak fészket. A mi döntésünk csak annyi, hogy befogadjuk-e.

– Ha igen, azt hívjuk szeretetnek – szólalt meg Szilvia.

– Vagy kölcsönös érdeknek, különös tekintettel a sorozatgyilkosokra – mondta Vespay.

– Nem választhattam! Ha nincs a kéjgyilkos, akkor is elfogadom vagy sem, és már elfogadtam, amikor jött! – Szilvia dühösen fölállt. Kétségbevonják az indulatai nemes voltát. Négy darázs jelent meg a frizurája bejáratában. Vespay váratlanul odalépett, és húsz centiről a darazsakra szegezve a tekintetét folytatta, a társaság többi tagja dermedt rémülettel meredt rá. Ez most itt hal meg.

– Ha jól értem, a kutya megvédi a gazdáját, ami nem a kutyai szeretet és szolgálatteljesítés erkölcsi diadala, hanem a kutya optimális túlélési stratégiája. Onnan tudja, hogy a túlélése fő eszközét fenyegeti valami, hogy magas szinten értelmezi a gazdi viselkedését, bevetve minden érzékszervét. A direkt gondolatolvasást csak azért nem, mert a finom elektromágneses érzékeléshez nagy a távolság. Eljöhet, hogy egy veszélyes támadás kivédéséhez szükséges, leghatékonyabb humán akció érdekében a kutya tanácsokat ad a gazdinak. „Ne szállj vitába a tanszékvezetővel, mert nem lesz fizetésed, és akkor veled együtt én is éhenhalok." Vagy a magácska darazsai esetében: „vegyük rá a hölgyet, engedje kutatni a darázsfészkét, ez a biztonságos továbbélésünk legfontosabb feltétele." Na? – Vespay széles mosollyal, merően nézett szembe a négy darázzsal.

– Majd ő kidolgozza – intett Kósza a fejével Vespay felé, és Párssayval átvonultak a Pavilonba, ahol folytatja a berendezkedését, Párssay pedig birtokba veszi az állandó vedégszobáját.

Sanyi bácsi és Wasp szó nélkül indultak vissza a házukba, jó darabig percnyi ráérő idő sincs az építkezésben. Holnap kezdődik a Vespay-szakasz, vért fognak izzadni, mire föléledhet a labormunka.

„Igenis, Agobardus boldog volt. Biztosan Szilvia is boldog. Alighanem Vespay is boldog lesz. Hiszen én is boldog vagyok" – Barbara megtörülte a szemét, és Kószáék után ballagott.

Szilvia gondolattalanul állt Vespayval érintőközelben. – Károly... – suttogta. A férfi hátralépett, a pillantása lesiklott a lányon, újra megakadt a ruhára varrt, elülső gombokon. A lány arca megint bíborszínűvé vált, a hajából darazsak röppentek Károly felé.

Fél órával később a lepedőn ejtőztek. Köröttük mindenütt lódarazsak hevertek bágyadtan. Alig mozdulhattak, hacsak nem akarták volna

agyonnyomni valamelyiket. A férfi elképzelte kívülről az ezerrésztvevős, eolhárfa-szimfóniával kísért koreográfiát, és boldogan fölsóhajtott. Lódarazsak másztak át a hajáról, haza.

(Vége)